

УДК 821.111-1.09

В. Ю. Блошко

В. Ю. Блошко

V. Yu. Bloshko

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара
Днепропетровский национальный университет имени Олеся Гончара
Oles Honchar Dnipropetrovsk National University

ОСОБЛИВОСТІ МЕТАФОРИ У ТВОРІ КРЕЙГА РЕЙНА
FLYING TO BELFAST
ОСОБЕННОСТИ МЕТАФОРЫ В ПРОИЗВЕДЕНИИ КРЕЙГА РЕЙНА
FLYING TO BELFAST
THE PECULIARITIES OF METAPHOR IN CRAIG RAINE'S VERSE
FLYING TO BELFAST

Здійснено спробу виявити особливості метафори та її роль у творі Крейга Рейна *Flying To Belfast*. Метою статті є встановлення характерних рис творчості К. Рейна та зокрема його метафори на прикладі вірша *Flying To Belfast*. У результаті вивчення матеріалів, що стосуються передумов творчості К. Рейна, можна зробити висновок, що його новаторський метод став протестом на тогочасний стан англійської поезії. Помітним є вплив на його творчість філософського напрямку „позитивізм”, що проголосив єдиним джерелом дійсного знання конкретні (емпіричні) науки і заперечив пізнавальну цінність філософського дослідження.

Головними мотивами поезики Крейга Рейна є її щоденність у новому сприйнятті – опоетизована. Основним засобом поетизації буденного життя є багата метафоричність, що базується на чуттєвому, а особливо зоровому, сприйнятті об'єктивної дійсності.

Усі художні засоби вірша підпорядковані єдиній меті – показати погляд поета на світ з точки зору, протилежної загальноприйнятій.

Той спосіб споглядання, що використовують „марсіани”, виявляється за допомогою почуттів. Це пояснює той факт, що Рейн став впливовим поетом у порівняно короткий термін, і те, що декілька років тому здавалося неприродним та дивним, тепер виступає як частина нової впевненості в поетичній уяві.

Теоретичною базою для статті стали роботи С. Д. Павличко, Т. Поліна, С. К. Хассана та ін., які допомогли визначити теоретичні засади, на які спиратиметься подальший аналіз тексту вірша.

Ключові слова: метафора, «Марсіанська школа», буденність, загадка.

Предпринята попытка определить особенности метафоры и её роль в стихотворении Крейга Рейна *Flying To Belfast*. Цель статьи – установить характерные черты, присущие творчеству К. Рейна, и в частности – его метафоры. В результате изучения материалов, касающихся предпосылок творчества К. Рейна, можно прийти к выводу, что его новаторский метод стал протестом против состояния английской поэзии того времени. Заметно влияние на творчество поэта философского направления «позитивизм», которое провозгласило единственным источником знания конкретные (эмпирические) науки и которое отрицало познавательную ценность философского исследования.

Основными мотивами поэтики Крейга Рейна является её обыденность в новом восприятии – опозитизированная. Основным приемом поэтизации обыденной жизни

является метафоричность, основанная на чувственном, а особенно зрительном, восприятии объективной действительности.

Все художественные средства стихотворения служат одной цели – продемонстрировать взгляд поэта на мир с точки зрения, противоположной общепринятой.

Способ созерцания, используемый «марсианами», выражается чувствами. Это объясняет тот факт, что Рейн стал влиятельным поэтом за короткий срок, и то, что еще несколько лет казалось странным и неестественным, теперь выступает как часть новой уверенности в поэтическом воображении.

Теоретической базой для статьи послужили работы С. Д. Павлычко, Т. Полина, С. К. Хассана и других, которые помогли определить теоретические принципы, на которых будет основываться последующий анализ текста стихотворения.

Ключевые слова: метафора, «Марсианская школа», обыденность, загадка.

The article is an attempt to determine the peculiarities of metaphor and its role in the verse by Craig Raine *Flying To Belfast*. The aim of the article is to find out the peculiar features of the poet's metaphor on the example of the verse *Flying To Belfast*. The analysis of the materials which dwell on the grounds of Raine's creation shows that his innovative method was the protest against the poetry of that time. Besides, Positivism, which declares empirical sciences and denies cognitive value of philosophical research, influenced the poetry of C. Raine.

The main motives of the poetics of C. Raine are its daily essence in its new percept – poetically portrayed. The basic means to portray everyday life is metaphorical depiction which is grounded on sensory, and particularly visual perception of objective reality.

All figurative means of the verse are dependent on one goal – to demonstrate the poet's view of the world which is antipodal to that of current opinion.

“Martians” means of contemplation is manifested through senses. It explains the fact of Raine's becoming an influential poet within a short period of time and those ideas which seemed weird and unnatural are now a part of new certitude in poetic imagination.

The theoretical grounds for the article are the works by S. D. Pavlychko, Th. Paulin, S. K. Hassan, etc., which helped to determine the theoretical principles that are basic for the further analysis of the text of the verse.

Keywords: metaphor, “Martian” school, notion, everyday life, riddle.

Поезія Крейга Рейна стала визначним явищем англійської літератури останніх десятиліть. З кінця 70-х років, коли були надруковані його перші твори, і до сьогоднішнього дня творчість Рейна залишається предметом дискусій. Майже від самого моменту появи Крейга Рейна в літературі критики проголосили його найцікавішим поетом десятиріччя і навіть засновником нової школи поезії (Т. Paulin, 253), що, згідно з Е. Сандерсом, пояснюється такими фактами з історії англійської літератури періоду, коли в ній з'явився К. Рейн: одразу після Другої світової війни творча уява втратила свої позиції, в 50-ті та 60-ті роки в англійській літературі панує емпіричний спосіб зображення, при якому домінує не уявне, а реально побачене, і виражається воно в рамках звичного, буденного мислення. Об'єкти реальності знаходяться в певних ієрархічних відносинах між собою, і частина з них вважається непоетичною, непридатною для художнього відтворення.

Образність поезії базувалася переважно на метонімії, поетична мова була простою, “plain speech”.

У ці роки англійська література розвивається переважно у напрямку драми і художньої прози, а в поезії в цей час відчувається відсутність загального напрямку руху. Поет в цю епоху був спостерігачем, добре обізнаним із ситуацією, який

все сприймає як саме собою зрозуміле. Відповідним був і поетичний стиль того часу, відомий своєю однорідністю, бідністю кольорів (Sanders, 612-4).

Частина поетів цього часу пішла шляхом самозаглиблення, їхня поезія особиста, має сповідальний характер.

З середини 60-х років конфлікти в Північній Ірландії на довгий час стали найяскравішим символом насильства, несправедливості, поправлення громадянських прав. Так зване Ольстерське відродження було безпосередньо пов'язане із ситуацією в країні. І поети, що жили у самому вирі цих подій, не могли не прореагувати на них. Тому поезія Ш. Хіні, П. Малдуна, Д. Махона, М. Лонглі, Т. Поліна, Д. Данна, Т. Харрісона та ін. не сприймається поза контекстом міжобщинної напруги в Ольстері (Хіні, 178), і в їхній поезії знаходять місце і соціальні проблеми, і кохання.

Змінилася концепція поета – з людини, яку нічим не здивуєш, добре обізнаної, він стає чужинцем, який прагне побачити і зрозуміти. Тому поет займає позицію дослідника. Відповідно змінюється і характер опису – на місце майже повної безобразності приходить витончена метафора і поетичні дивацтва, відновлюється інтерес до вигляду фактів з описом деталей, а також труднощів у їх передачі.

Нова поезія часто не має чітких обмежених рамок, вона руйнує існуючу ієрархію речей, розширює існуючі рамки. Мова твору стає предметом насолоди і вдосконалення. Поети нового покоління повернулися до сили творчої уяви і фантазії як до джерела оновлення, надаючи їй практично необмежену свободу дії. Існуюча точка зору, що якість художнього твору прямо залежить від серйозності, важливості об'єкта зображення, висміюється молодими поетами. Ці зміни є характерними рисами реакції на благопристойність і нав'язливу „звичайність” попередньої поетичної епохи, що належала поколінню Movement (Sanders, 610-1).

Велику увагу поети нової генерації приділяють також лінгвістичним пошукам, грі зі словом, всеохоплюючому фантазуванню. Саме ці якості є найбільш розвинутими і в Марсіанській школі, головними представниками якої є Крейг Рейн та його учень Крістофер Рейд. Назва була утворена від назви одного з віршів Крейга Рейна, “A Martian Sends a Postcard Home”, в якому знайомий земний світ представлений через сприйняття чужинця, марсіанина. Автор використовує цей прийом, щоб вийти за рамки звичного сприйняття світу, зруйнувати умовності і уявлення, що стали звичними (Тетеріна, 173). І Рейн, і Рейд, перша книга якого одразу після виходу теж була названа “марсіанською”, знаходять насолоду у створенні дивних метафор, сміливих порівнянь та в різноманітніших експериментах з мовним матеріалом з метою оживити буденність, явища щоденного життя. “У цих нових фантастів нюх на буйну вражаючу метафору” (Armitage), а даний П. Портером титул “Metaphor Men” закріпився за ними так же швидко, як і “Martians”. Дж. Фентон, що назвав Рейна і Рейда марсіанами, підкреслював, що вони пишуть не як господарі, а як гості нашої планети, представляючи знайоме як найдивовижніше (Derbyshire). Саме вони повернули в англійську поезію почуття тепла, кольору, гри.

Твір К. Рейна “Flying to Belfast” було написано у 1977 році. У цьому вірші описано політ автора до Белфаста. Він спостерігає все, що відбувається перед його очима.

Настрій, що переважає у вірші, – ліричний. Крейг Рейн – один з небагатьох сучасних поетів-оптимістів. Зображені ним образи неба, хмар, моря, полів налаштовують читачів на спокійний лад. Однак ці образи перериваються образами-

речами, які є досягненням цивілізованого світу – літак, кораблі, радіо. Без цих речей не можна уявити сучасного життя, вони є його невід’ємною частиною. Як говорить сам поет, важливо, щоб ядром вірша, об’єктом, на якому базуються усі відчуття, обов’язково був предмет звичайний і добре знайомий. Однак кожен об’єкт зображення сприймається поетом цілковито новим, вражаючим. Він відмовляється від традиційного сприйняття цих речей. І допомагає йому у створенні ефекту новизни його майстерність у створенні метафор. Здібність поета створювати метафоричні образи вражає. Він піддає поетичній трансформації не тільки окремі предмети, але і їх сукупності (кораблі в морі – вузлики, потовщена нитка на грубій тканині – *the ships were faults*, місто – радіоприймач з віддертою задньою частиною – *Belfast below, a radio with its back ripped off*, де краплями припою позначені вікна, а дротом – вулиці – *The windows gleamed like drops of solder – everything was wired up*).

Рейн піддає образному осмисленню і дії, стани, рухи. Технічні образи створюються в одних випадках простими метафорами, які складають художню сумісність, а в інших вони складають розгорнуту метафору, що виражає цілісну ідею.

Характерною деталлю в образності Рейна є також те, що в метафорах часто не називається означуване поняття. Це наближує метафори до загадок. Поет дивиться на звичну річ з такої точки зору, що ця річ стає цілковито незнайомою. Наприклад, Рейн представляє погляд на світ з точки зору дитини. Таким чином, звертаючи увагу на зовнішнє, виражаючи його через інші, знайомі поняття, він зіштовхує в одному образі два далеких, часом полярних предмети, і чим слабший між ними зв’язок, тим сильніший ефект здивування і впізнання. З цією самою метою Рейн застосовує і техніку кубізму у своїй поезії. Як результат, його вірші стають творами, що вимагають роботи усіх органів чуття. Цей принцип реалізується в тому, що в першу чергу увагу привертає форма, а не єство предмета. Тому між об’єктами зображення поет завжди знаходить нові, завжди несподівані зв’язки і паралелі. Коли ж об’єктом поетизації стає не форма, а єство предмета, автор і його переосмислює, відмовляючись від традицій. Головні у тривіальному розумінні риси, а особливо ті, що слугують на користь людині, не беруться автором до уваги; натомість на перший план висувуються дрібні, малозначні складові явищ чи предметів, що описуються.

У цій техніці зміщення уваги з одного об’єкта на інший не виглядає логічним, а отриманий результат на перший погляд не сприймається як цілісність. Однак таке враження є хибним. Дана техніка дає можливість зсуву акцентів, виділення тих елементів, що руйнують традиційне сприйняття, створюючи нове у давно знайомому. Несподівані зміщення точки зору спостерігача руйнують автоматизацію сприйняття, дають можливість створювати цілісні образи на базі добре відомих елементів, поставлених у несподівані відносини, бо таким чином він добивається об’ємності портрета з виділенням найхарактерніших рис.

Під час польоту погляд поета спинається на різних речах: хмарки, що нагадують йому *shovelled snow*, *Apple Charlotte*, *Tufty Tails*, тобто вони такі ж пухнасті, як замети снігу, легкі, як крем на шарлотці, та цукерки. Взагалі, хмарки та сніг – образи світлі, в поєднанні із солодощами вони утворюють атмосферу дитинства, чистоти, а також надії, крім того, тут же присутній вічний атрибут дитинства – цікавість: *wonder what the clouds looked like*. Та надії можуть виявитися примарними, розтанути як сніг. Як дитина, поет тішиться, що *the engines whistled to the boil*.

І тут же автор повертається до споглядання того, що відбувається внизу. Він якраз пролітає на Ірландським морем, бачить кораблі, які здаються йому лише вузликами на грубій лляній тканині – *the ships were faults*. Цих вузликів багато, вони немов зірки на безкрайому небі. Вони будуть завжди. Вони вічні.

Кораблі – єдиний транспортний засіб, що може переплисти море, яке, у свою чергу, є символом вічності, нескінченності, але одночасно і символом плинності життя. Бурі, що проходять на морі, проходять і в житті кожної людини. Море – це життя, яке може то пестити людину, то кидати її на саме дно. А Ірландське море – нагадування про ті події, які незадовго до написання вірша відбувалися в Північній Ірландії. Весь світ, разом з мешканцями Британських островів, переживав події, які було згадано вище. Але зараз вже все владналося, автор *enjoyed the Irish Sea*.

І ось герой вже над Белфастом, містом, яке здається йому радіоприймачем з віддертою задньою частиною – *a radio with its back ripped off*. Цей образ є дуже значущим: з одного боку, радіо – джерело інформації, а з іншого – той факт, що воно без панелі, свідчить про байдужість до нього. Це символізує ірландців, які після усіх подій, що їм довелося пережити, вже байдужі до усього, що може прийти із зовнішнього світу. Вони немов знаходяться в оточенні *the agricultural abstract of the fields*. Поля символізують природу. Тобто природа – це те, до чого завжди повертається людство у складні для нього моменти. З літака поля завжди постають як певні абстракції, які водночас і заплутані, як життя, і геометрично впорядковані, як всесвіт.

Життя і всесвіт – поняття неподільні. Вони є складовими одного поняття. Саме місто нагадує про себе вікнами, *що gleamed like drops of solder*, і вулицями, що були *wired up*. Все у житті переплітається, як дріт, події, люди, і не можна розплутати цього клубка. Вікна світилися, як краплі припою. За допомогою цього порівняння К. Рейн хоче показати, що блиск може привертати увагу, але бути “порожнім”, а може справді приховувати важливі речі. В даному випадку за вікнами знаходяться чийсь житла, люди живуть, мають свої проблеми і радості, але продовжують залишатися частиною системи – всесвіту.

А потім автор переходить до розгорнутої метафори:

I thought of wedding presents,
white tea things
grouped on a dresser,
as we entered the cloud
and were nowhere –
a bride in a veil, laughing
at the sense of event, only
half afraid of an empty house
with its curtains boiling
from the bedroom window.

Автор думав про весільні подарунки, білі чашки на буфеті, а коли літак опинився у хмарі, це йому нагадало наречену у фаті, яка водночас і радіє, і налякана майбутньою подією – шлюбною ніччю. Вона бачить, що завіси тріпотять, тобто вітер буде свідком однієї з найважливіших подій її життя. Це свідчить і про неподільність життя людини і природи; як би далеко не зайшов технічний прогрес, природа залишиться, вона така сама неподільна частина всесвіту, як і життя.

Наречена – символ оновлення, чистоти, кохання. Тут наречена – це наречена не певного чоловіка, а усього людства. Це знову ж таки надія на краще. Але як і

все невідоме, хоч і оптимістичне, майбутнє лякає, тому наречена *only half afraid of an empty house*, де *an empty house* – світ несправджених надій. Хоча вітер – це також вісник (як і кораблі), але вісник уже природи, посередник між природою і людиною, і якщо він є, то природа ще не залишила людину і допомагатиме.

У результаті вивчення матеріалів, що стосуються передумов творчості К. Рейна, можна зробити висновок, що його новаторський метод став протестом на тогочасний стан англійської поезії. Помітний вплив на його творчість мав філософський напрям “позитивізм”, що проголосив єдиним джерелом дійсного знання конкретні (емпіричні) науки і заперечив пізнавальну цінність філософського дослідження.

Узагальнюючі результати дослідження, можна зробити висновок, що головними мотивами поезики Крейга Рейна є її щоденність у новому сприйнятті – опоетизована. Основним засобом поетизації буденного життя є багата метафоричність, що базується на чуттєвому, а особливо зоровому, сприйнятті об’єктивної дійсності.

Усі художні засоби вірша на всіх розглянутих рівнях підпорядковані єдиній меті – показати погляд поета на світ з точки зору, протилежної загальноприйнятій.

Той спосіб споглядання, що використовують “марсіани”, виявляється за допомогою почуттів. Це пояснює той факт, що Рейн став впливовим поетом у порівняно короткий термін, і те, що декілька років тому здавалося неприродним та дивним, тепер виступає як частина нової впевненості в поетичній уяві.

Бібліографічні посилання

1. **Armitage S.** Bad Language : Poetry, Swearing and Translation / S. Armitage // Poetry Magazines. – The best collection of poetry magazines online. – Feb. 1995 <<http://www.poetrymagazines.org.uk/magazine/record.asp?id=5254>>.
2. **Derbyshire J.** The Books Interview : Craig Raine / J. Derbyshire // 5 July 2010 <<http://www.newstatesman.com/books/2010/07/interview-novel-kundera-updike>>.
3. **Paulin Tom.** The secret life of poems : a poetry primer / Tom Paulin. – London : Faber, 2011.
4. **Sanders A.** The short Oxford history of English literature / A. Sanders. – Oxford University Press, 2006.
5. **Тетерина Л. М.** Поэтика обыденного: взгляд на английскую поэзию 70–80-х годов / Л. М. Тетерина // Англістика і американістика : сб. статей. – 1998.
6. **Хини, Шеймас.** Чур, мое! : избр. эссе и стихотворения : пер. с англ. / Шеймас Хини. – М., 2007. – 297 с.

Бібліографічні посилання

1. Armitage, Simon. Ltd, Codegent. “Poetry Magazines – The best collection of poetry magazines online”. *Poetry Magazines – Bad Language: Poetry, Swearing and Translation*. N.p., Feb. 1995. <<http://www.poetrymagazines.org.uk/magazine/record.asp?id=5254>>. Web.
2. Derbyshire, Johnathan. The Books Interview: Craig Raine. N.p., 5 July 2010. <<http://www.newstatesman.com/books/2010/07/interview-novel-kundera-updike>>. Web.
3. Paulin, Tom. *The secret life of poems: a poetry primer*. London: Faber, 2011. Print.
4. Sanders, Andrew. *The short Oxford history of English literature*. Oxford: Oxford U Press, 2006. Print.
5. Тетерина, Л. М. “Поэтика обыденного: взгляд на английскую поэзию 70–80-х годов.” *Сб. статей* (1998). Print.
6. Хини, Шеймас. *Чур, мое! : избр. эссе и стихотворения : [перевод]*, 2007. Print.

Надійшла до редколегії 05.11.2016